

תקצירים בעברית

מטרולוגיה תלמודית ו גבולי השבת

יוסף יצחק אייזלר

בעיית גבולי השבת – בעיה מרכזית בחברה היהודית – נדונה בתלמוד הבבלי במסכת שבת ובתלמוד הירושלמי במסכת ברכות. הדעות הנוגדות של אביי ורבא כבר רומזות על הוויכוחים בין ר' תם ומתנגדיו.

במאמר נבדקות דעותיהם של גדולי בעלי סמכות, ובמיוחד שיטתו של הרא"ם, רבי אליעזר ממץ, תלמידו של ר' תם, בנוגע לגבולי השבת. הבנת שיטתו של ר' תם מתבססת על הבנת שיטתם של תלמידיו ובעלי הסמכות של זמנם. כאשר בוחנים את הבנת שיטתו של ר' תם לאורך ההיסטוריה, נוכחים לדעת שהבנת שיטתו התפתחה עם הזמן. אט אט הגיע הדבר עד כדי כך שהבדל בינה ובין השיטה הנגדית, הקרויה היום שיטת הגאונים, כמעט נעלם.

במאמר נדחים השיטה החדשה שמכחישה הפרש כלשהוא בין שתי השיטות וגם הטענות שגדולי בעלי הסמכות הקודמים נקטו אותה דעה.

לרובם של הרבנים של הדורות הקודמים לא הייתה ידיעה נכונה בדבר השתנות האורך של "בין השמשות" במשך השנה. הלוח הראשון שנבנה על בסיס מדעי יצא לאור בשנת 1756 על ידי התוכן ר' רפאל הלוי. אבל בסוף המאה התשע-עשרה עוד יצאו לאור לוחות זמני שבת שנבנו על בסיס לא נכון.

יחיד ורבים בפילוסופיה של שפינוזה

אברהם מוניץ

המאמר עוסק בהיבט המתודולוגי של סוגיית היחס בין היחיד לרבים ובהשלכותיה של סוגיה זו על עקרון ריבוי היש באחדותו (של העצם) בשיטת שפינוזה. במישור המתודולוגי מציע המאמר מבט רב-ממדי על השיטה.

ניתוח ההיגדים העוסקים בשאיפת היחיד לזיכוי הרבים באושר הנעלה מוביל למסקנה כי שאיפה זו מובנית בתשתית המתודולוגית של האתיקה אשר באמצעותה תורם האדם את חלקו ללכידות השיטה.

תרומה זו ללכידות השיטה באה לביטוי בכמה היבטים. בהיבט המטפיזי, בהיותה חלק מובנה

תקצירים בעברית

מחוק השימור העצמי (הקונאטוס) היא מבטאת את הלכידות הפנימית בעקרון ריבוי היש באחדותו. במקביל למישור הדיון המטפיזי, בהיותה חלק אינטגרלי מחוק השימור העצמי (המטפיזי) המקיף כול שאיפה זו ניתנת לבחינה גם בהיבט המוסרי והחברתי, שהרי היא משקפת התנהגות אתית, בה שואף הפרט להנחיל לזולתו (לכלל) את האושר הנעלה שאליו הגיע. בנוסף, המזיגה בין שני תחומי הדיון מתרחשת באדם עצמו – בתודעתו – זאת לאחר שהשכיל והפנים את הידע המטפיזי לכרי יישומו בחיי היומיום, וכתוצאה מכך התנהגותו המוסרית, על ההיבט החברתי הנלווה אליה, תבוא לביטוי בהגשמת השאיפה לזיכוי הרבים בהישגיו (האושר שבעקבות הכרה מן הסוג השלישי).

מטרת שפינוזה באתיקה להוביל את האדם לאושרו. הידע המוצע לקורא בשני חלקי הדיון המטפיזי הפותחים את השיטה נועדו לקדמו להבנת המציאות ולהפכו לאדם חופשי המשוחרר מאמוציות שליליות. שני חלקי השיטה שבהמשך עוסקים בהיבטים הפסיכולוגיים, האתיים והחברתיים של האדם בעולם, והפרק החותם את האתיקה מבטא מפגש בין כלל התחומים בתודעת האדם היחיד ותוצאותיו.

האדם כפרט עומד במוקד השיטה של שפינוזה, ואושרו הוא היעד המבוקש בה. הואיל ובהיבט המטפיזי הפרט הוא חלק בלתי נפרד מהעולם האינסופי ובמקביל, בהיבט האתי והחברתי, הוא חלק אינטגרלי מכלל האנושות, שאיפתו לזיכוי הרבים (עד כדי כלל האנושות) בהישגיו משמשת לשפינוזה דבק מתודולוגי במישורי הדיון השונים באתיקה.

סיכומו של דבר, המאמר מציע מבט איזומטרי בנושא הנדון בכחינת אשנב לבדיקה רב-ממדית של נושאים שונים בשיטתו של שפינוזה.